

A sociological study of the relationship between demographic characteristics and social security among citizens of Lorestan province

Karamollah Javanmard¹ (| Seyed Mohammad Bassatian²

1. Corresponding Author: Karamollah Javanmard, Faculty Member and Assistant Professor, Department of Sociology, Ayatollah Borujerdi University. Email: K.javanmard@abru.ac.ir
2. Graduate of MA in Welfare and Social Services, University of Tehran. Emile: smbassatian@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Keywords:

*Citizens of Lorestan
Province,
Demographic
Characteristics
Sense of Security,
Social Security*

ABSTRACT

Social security, as a guarantee of individual and social rights and interests, is a source of peace and comfort for the people of the society. The present study was conducted with the aim of identifying the demographic characteristics and social security of the citizens of Lorestan province. The present study is quantitative and survey-type. The statistical population of the present study was the citizens of three cities (Khoramabad, Borujerd, Aligudarz) in Lorestan province and the multi-stage cluster sampling method was used. The sample size in this study was 384 people. A researcher-made questionnaire was used to collect the desired information in order to achieve the research objectives, and the research data was analyzed using SPSS statistical software. The research findings showed that there is a significant relationship between the feeling of social security, marital status, employment status, socio-economic status, literacy status, ethnicity, and the number of family members. In general, the results of the present study showed that there is a positive and significant relationship between demographic characteristics and social security of citizens of Lorestan province.

Cite this article: Javanmard, K., & Bassatian, S.M. (2023). A sociological study of the relationship between demographic characteristics and social security among citizens of Lorestan province.. *Population Journal*, 30 (126), 85-106.

© The Author(s).

Extended Abstract**Introduction**

Social security, as a guarantor of individual and collective rights and interests, is a vital source of peace and comfort for members of society. The present study seeks to identify the demographic characteristics and social security of citizens in Lorestan Province. This research is a survey study with an applied purpose and descriptive-analytical in nature. The statistical population consists of citizens from three cities—Khorramabad, Boroujerd, and Aligudarz—in Lorestan Province. The sampling method used is multistage cluster sampling. The total sample size is 384 individuals. To collect the necessary data for achieving the research objectives, a researcher-made questionnaire was employed. Data analysis was performed using SPSS statistical software. The findings reveal that there are significant relationships between social security perception and variables such as marital status, employment status, socio-economic status, literacy level, ethnicity, and family size, while no significant relationship was found between social security perception and age or gender.

Methodology

This research used a survey method with a researcher-made questionnaire. As Babbie (2007:530) notes, “Survey research is mainly used in studies where the individual is the unit of analysis.” Duvall (2007:13) also states, “The hallmark of survey research is a structured set of data, meaning that information is collected about the same variables or characteristics for at least two cases, resulting in a data matrix.” The statistical population of this study consists of citizens of Lorestan Province. According to the national census, the population of this province is 1,716,527. However, as in all survey research, only a portion of the population was sampled—the sample reflecting the larger population to a reasonable degree of accuracy. Based on Cochran’s formula, considering population size, sampling error, and variance, the sample size was calculated as 384 people. Due to the large population, the multistage cluster sampling method was used. First, sample regions were selected; then, progressively smaller areas were sampled within each larger area, until finally households or individuals were chosen using simple random selection. Based on cultural and ethnic composition, three clusters were defined—each consisting of one of the selected cities (Khorramabad, Boroujerd, Aligudarz). The basis for clustering was shared cultural, linguistic, and traditional features among these regions, strengthened by geographical proximity. Questionnaires were distributed among the citizens of the three cities. Validity was established through face/content validity, ensuring that indicators and variables accurately represented the intended constructs. Reliability was assessed using Cronbach’s Alpha, which yielded a value of 0.79, indicating acceptable reliability.

Findings**Table 2. Correlation between Research Variables**

Variables	Test Value (Gamma/Cramer’s V)	Significance (Sig)
Social Security & Gender	0.08	0.65
Social Security & Age	0.16	0.058
Social Security & Marital Status	0.19	0.00
Social Security & Ethnicity	0.16	0.00
Social Security & Family Size	-0.19	0.02
Social Security & Socio-Economic Status	0.19	0.04

Social Security & Employment Status	0.16	0.04
Social Security & Literacy Level	0.19	0.01

The results show no significant relationship between gender and social security perception. This indicates that men and women do not differ statistically in their sense of social security within the studied society. Thus, the hypothesis asserting such a relationship is rejected, and the null hypothesis is confirmed. This suggests that social security perception is shaped more by cultural, structural, or economic factors than by biological or gender-based ones. Similarly, the Gamma test for age and social security (Sig = 0.058) shows no significant relationship close to but exceeding the 0.05 threshold. Therefore, age differences do not strongly influence social security perception. A significant relationship was found between marital status and social security, with 99% confidence. Although the relationship intensity is weak, it indicates that being married or single slightly affects one's sense of security, likely influenced by family relationships, emotional support, and access to social networks. The relationship between ethnicity and social security was also significant at the 99% confidence level, suggesting that ethnic diversity can influence individuals' perceptions of social security in society. Moreover, a negative and weak correlation (Gamma = -0.19) was found between family size and social security: as the number of family members increases, perceived social security slightly decreases. Finally, the correlation between socio-economic status and social security was positive and significant, confirming the hypothesis that higher economic and social standing contributes to stronger feelings of security.

Discussion and Conclusion

Overall, the study confirms that economic and cultural factors have a significant and direct relationship with social security. Economic variables, in particular, exert a stronger influence on shaping perceptions of social security compared to demographic factors such as age and gender—which showed no significant relationships. This finding emphasizes the need for policymakers to pay close attention to economic stability and cultural cohesion when designing strategies to enhance citizens' sense of social security.

مطالعه جامعه‌شناختی رابطه ویژگی‌های جمعیتی و امنیت اجتماعی در میان

شهروندان استان لرستان

کرم‌الله جوانمرد^۱ | سیدمحمد بساطیان^۲

۱. نویسنده مسئول: استادیار، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آیت‌الله‌العظمی بروجردی (ره)، بروجرد، ایران. رایانامه: K.javanmard@abru.ac.ir
۲. کارشناسی ارشد، رشته رفاه و خدمات اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: E-mial: smbasiatian@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

علمی-پژوهشی

کلیدواژه‌ها:

احساس امنیت،

امنیت اجتماعی،

شهروندان استان لرستان،

ویژگی‌های جمعیتی.

امنیت اجتماعی به عنوان تضمین‌کننده حقوق و منافع فردی و اجتماعی، مایه آرامش و آسایش افراد جامعه است. پژوهش حاضر با هدف شناسایی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و امنیت اجتماعی شهروندان استان لرستان انجام شده است. پژوهش حاضر کمی و از نوع پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش حاضر، شهروندان سه شهر (خرم‌آباد، بروجرد، الیگودرز) در استان لرستان بوده و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای بوده است؛ حجم نمونه در این پژوهش ۳۸۴ نفر بوده است. برای گردآوری اطلاعات مورد نظر به منظور دستیابی به اهداف تحقیق از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شده است و داده‌های پژوهش با استفاده از نرم‌افزار آمار اس‌پی‌اس تحلیل شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین احساس امنیت اجتماعی، وضعیت تاهل، وضعیت اشتغال، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، وضع سواد، قومیت و تعداد اعضای خانواده، رابطه معناداری وجود دارد. به‌طور کلی، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و امنیت اجتماعی شهروندان استان لرستان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

استناد: جوانمرد، کرم‌الله؛ و بساطیان، سیدمحمد. (۱۴۰۴). مطالعه جامعه‌شناختی رابطه ویژگی‌های جمعیتی و امنیت اجتماعی در

میان شهروندان استان لرستان

فصلنامه جمعیت، ۳۰ (۱۲۶)، ۸۵-۱۰۶

© نویسندگان.

۱. مقدمه

امنیت به مثابه یک پیش شرط اساسی، نقشی بنیادین در پایداری حیات انسانی ایفا می‌کند و با تمامی ابعاد زندگی اجتماعی و فردی ارتباطی تنگاتنگ دارد. برخورداری از امنیت در اشکال گوناگون آن، از جمله آرامش و آسایش روانی، یکی از نیازهای اولیه و بنیادین بشر برای دستیابی به یک زندگی مطلوب تلقی می‌شود که در پرتو آن، امکان رشد و تعالی فردی فراهم می‌آید. در واقع، وجود عینی امنیت به همان اندازه حائز اهمیت است که ادراک ذهنی از امنیت در یک جامعه و چه بسا ادراک ذهنی از امنیت در جامعه، اهمیتی فراتر از وضعیت عینی امنیت داشته باشد. این امر از آن روست که واکنش‌های افراد در جامعه تا حد زیادی متأثر از میزان دریافت و ادراک آن‌ها از امنیت است (نوروزی و فولادی، ۱۳۸۸: ۶). می‌توان وضعیتی را متصور شد که در آن، احساس امنیت با میزان واقعی امنیت انطباق نداشته باشد؛ به عبارت دیگر، میان وضعیت بالفعل و امر ذهنی عدم تطابق وجود داشته باشد. از این منظر، می‌توان مدعی شد که مقوله احساس امنیت، اگرچه تا حدی متأثر از شرایط و وضعیت عینی امنیت است، اما فقدان آن به عنوان یک معضل جدی‌تر از خود ناامنی عینی تلقی می‌شود. در چنین شرایطی، وجود ادراک و احساس نامطلوب از وضعیت امنیت در میان افراد، می‌تواند واکنش‌های بعدی آن‌ها را تحت تأثیر قرار داده و در نتیجه، فقدان احساس امنیت بستر را برای بروز مسائل اجتماعی بعدی فراهم آورد. این امر از آن روست که مشکل اجتماعی نه به صورت منفرد که به صورت خوشه‌ای و شبکه‌ای وجود دارد؛ موقعیتی که به یک مشکل منجر می‌شود، می‌تواند به مشکلات دیگر و موقعیت‌های مشکل‌آفرین دیگر نیز احاطه وضعیت پیدا کند (زاهدی اصل، ۱۳۸۱: ۸۷).

در این میان، اگرچه ویژگی‌های خاص شهرهای کم جمعیت با ایجاد ابزارهای خودکنترلی، همچون یک عامل نظارتی قوی عمل کرده و میزان امنیت اجتماعی را در این گونه شهرها افزایش داده است، اما این امنیت می‌تواند تحت تأثیر هاله‌ای از احساس ناامنی قرار گیرد، به گونه‌ای که دیگر تصور مطلوب از امنیت نیز وجود نداشته باشد. این فرایند، همانند آنچه در جامعه مورد مطالعه رخ داده است (دانشگاه علوم پزشکی لرستان، ۱۳۸۸: ۳)، نشان‌دهنده پیچیدگی این پدیده است. وقوع چنین رویدادی، با وجود برقراری امنیت اجتماعی عینی و افزایش احساس ناامنی، به رکود فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در این شهرها می‌انجامد. این امر بسیاری از تلاش‌ها و انرژی‌های صرف شده برای رشد همه جانبه آن‌ها را به تحلیل می‌برد و موجب تضعیف آن‌ها می‌شود. بنابراین، منطقه‌ای با ضریب ناامنی عینی پایین و ضریب احساس ناامنی بالا، در نهایت به محیطی نامساعد برای فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی تبدیل خواهد شد که می‌تواند پیامدهای جدی و دامنگیر را به دنبال داشته باشد.

امنیت همواره یکی از فراگیرترین و دائمی‌ترین نیازهای بشر بوده و هست؛ توجه به امنیت که در آن اعضای جامعه بشری حریم خود را از هرگونه تعرض و تهدیدی مصون بدانند، خواسته‌ای دیرپا بوده است. در مقابل، همواره امکان مخدوش شدن حریم امنیت اشخاص به وسیله عوامل مختلف اجتماعی، سیاسی و اقتصادی وجود داشته است. در واقع، موضوع تأمین امنیت و سازوکارهای مرتبط با آن، چالشی جدی بوده که از گذشته دور بشر را متوجه خود کرده است؛ تا آنجا که در طول تاریخ، دولت‌ها برای پاسخگویی به این نیاز اساسی، دستگاه‌ها و نهادهای مختلفی را بنیاد نهاده‌اند. اما در سرآغاز هزاره سوم، پویش‌های جدیدی برای درک رابطه میان جامعه و امنیت آغاز شده و گفتمان نوینی تحت عنوان «امنیت اجتماعی» مطرح شده است که ابعاد زیست فردی و اجتماعی را دربرمی‌گیرد و چشم‌انداز نوینی بر نظم‌های اجتماعی پیوسته وارد می‌کند (نویدینا، ۱۳۸۸: ۵). در این میان، بررسی امنیت در لوای نحوه تبلور آن در ذهن افراد، به عنوان پدیده‌ای که به آگاهی درمی‌آید نیز در کنار سایر پدیده‌ها نیازمند بررسی نظری و تجربی جامعه‌شناختی است. بدین معنا که امروزه، جدای از تأمین امنیت شهروندان از سوی دولت، نحوه تبلور ذهنی و به آگاهی درآمدن آن نیز از اهمیت همسانی برخوردار است.

معمولاً رویکردهای عینی‌گرایانه^۱ در برخورد با جامعه و واقعیات اجتماعی، فرآیندهای ذهنی را به عنوان فرع این واقعیات یا نتیجه آن‌ها در نظر می‌گیرند و جایگاه هستی‌شناختی این فرآیندهای ذهنی را به حداقل تقلیل می‌دهند. بروس اشناپر^۲، دو بعد عینی و ذهنی امنیت را از یکدیگر تفکیک می‌کند و معتقد است که امنیت هم احساس است و هم واقعیت و این دو لزوماً بر هم منطبق نیستند. ممکن است در یک جامعه، در واقعیت امنیت وجود داشته باشد، اما افراد آن جامعه احساس امنیت نکنند و برعکس، ممکن است در یک جامعه، در واقع امنیت وجود نداشته باشد، اما افراد احساس امنیت کنند. مطالعات نشان می‌دهد که علاوه بر ناامنی عینی، احساس ناامنی (عنصر ذهنی) می‌تواند فضایی از بی‌نظمی ذهنی ایجاد کند که به تدریج نموده‌های آن در عالم بیرون و واقع نیز تجلی یابد و بنابراین، ترس منجر به افزایش جرائم شود (سام آرام، ۱۳۸۸). گاه احساس ناامنی بیشتر از خود ناامنی آسیب می‌رساند و منجر به افت روحیه در جامعه می‌شود (سروستانی، ۱۳۸۵: ۲۰)؛ این امر می‌تواند فعالیت‌های رونق‌بخش یک جامعه را تحت تأثیر خود، با مشکلات جدی مواجه کند. احساس ناامنی در طول زمان، تأثیرات مخربی بر کیفیت زندگی دارد و منجر به رفتارهای احتیاطی افراطی، کاهش مشارکت اجتماعی و افزایش بی‌اعتمادی در جامعه می‌شود و از سوی دیگر، هزینه‌های پیش‌بینی‌نشده و غیرضروری را بر نهادهای انتظامی

1. objectivist approaches

2. Bruce Schneider

تحمیل می‌کند. در مقابل، وجود احساس امنیت منجر به آرامش خاطر انسان شده و با کنارزدن ناآرامی‌ها و اضطراب‌ها، زمینه مشارکت و حضور در اجتماع را فراهم کرده و به شکوفایی و رونق انسان و فعالیت‌های او و در نهایت مرتفع‌شدن بسیاری از نیازهای آدمی می‌انجامد. به‌طوری‌که مازلو^۱ در سلسله‌مراتب نیازهای انسانی، نیاز به امنیت را بلافاصله پس از نیازهای فیزیولوژیک اولیه قرار می‌دهد (نوروزی و فولادی سپهر، ۱۳۸۸). همچنان که کلمن^۲ بر این باور است که: «نیاز به امنیت، پس از نیازهای فیزیولوژیک، به‌عنوان یکی از ساختارهای بنیادی شخصیت فرد محسوب می‌شود و تا زمانی که فرد در زندگی روزمره خود احساس امنیت نکند، پیشرفت قابل‌توجهی در ساختار شخصیتی خود نخواهد داشت» (کلمن، ۱۳۷۷: ۸۰). با توجه به اظهارات استاندار لرستان مبنی بر مطلوب‌بودن سطح امنیت و احساس امنیت در استان، به دلیل دینداری و اصالت مردم، مسئولیت همگانی در این زمینه‌ها دوچندان سنگین‌تر می‌شود؛ براین‌اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه میان متغیرهای جمعیت‌شناختی و امنیت اجتماعی در استان لرستان صورت گرفته است و در پی پاسخگویی به این پرسش مهم است که چه رابطه‌ای میان متغیرها و امنیت اجتماعی در میان شهروندان استان لرستان وجود دارد؟

۲. پیشینه پژوهش

در ارتباط با موضوع مورد پژوهش، تحقیقات متنوع و گوناگونی در حوزه امنیت و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی انجام شده است. در ادامه به برخی از مهم‌ترین آنان که به‌وسیله محققان داخلی یا خارجی صورت گرفته است، پرداخته می‌شود.

دلنواز و دیگران (۱۴۰۳)، در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین عناصر برای پیشرفت و توسعه یک جامعه و همچنین شکوفایی استعدادها، امنیت اجتماعی بوده که به‌عنوان یکی از حساس‌ترین و مهم‌ترین نوع امنیت، از عناصر اساسی حیات و مایه تأمین آرامش و رشد جمعیت در جامعه است. بنابراین باید اذعان داشت که در عصر حاضر، رشد جمعیت تابعی از میزان امنیت اجتماعی است. نتایج مطالعه صفا و جوزی (۱۴۰۰) نشان می‌دهد که متغیر وضعیت امنیت غذایی با متغیرهای سابقه کار کشاورزی، فاصله روستا با نزدیک‌ترین شهر و فاصله روستا با نزدیک‌ترین بازار و مرکز خرید، رابطه منفی و معنادار و با سه متغیر مساحت اراضی آبی، میزان درآمد ماهانه از فعالیت غیر کشاورزی و سطح مشارکت و ارتباطات اجتماعی رابطه مثبت و معناداری دارد. نتایج مطالعه هزارجریبی (۱۳۹۱)، نشان داد که بین اعتماد اجتماعی و احساس

1. Maslow

2. Coleman

امنیت اجتماعی نیز رابطه معنی‌داری وجود دارد. یافته‌های دیگر این مطالعه حاکی از آن است که احساس امنیت از حیث سن و تحصیلات متفاوت بوده است، اما در میان زنان و مردان تفاوت معنی‌داری در احساس امنیت مشاهده نشده است.

از سوی دیگر، کامران و عبادتی (۱۳۸۹) در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که متغیرهای طبقه اجتماعی، حمایت خانواده، پایبندی به آداب و رسوم قومی، سن و اعتماد به عملکرد قانون با احساس امنیت در جامعه مورد مطالعه، رابطه معناداری را نشان داده است. نوروزی و فولادی (۱۳۸۸) در مقاله خود به این نتیجه رسیدند که پایگاه اقتصادی-اجتماعی، احساس نظم اجتماعی، پایبندی مذهبی و محل سکونت در تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی زنان سهم عمده‌ای داشته‌اند. در مطالعه دیگری، صالحی‌فر (۱۳۸۷) به این نتیجه رسید که مشکلات اقتصادی، خانوادگی، شغلی و مالی بر امنیت اجتماعی افراد اثرگذار است.

همچنین، گروسی و دیگران (۱۳۸۶) در مطالعه خود نشان دادند که گروه‌های قومی متفاوت هستند و احساس امنیت اجتماعی مشابهی ندارند. همچنان‌که دختران متعلق به گروه‌های درآمدی متفاوت از نظر میزان احساس امنیت اجتماعی با یکدیگر تفاوت معناداری دارند. نتایج پژوهش صمدی بگه‌جان (۱۳۸۴) نیز نشان داد که مرکز ثقل تهدیدات در حوزه اقتصادی بوده است. در واقع افراد و خانواده‌ها چه در مناطق حاشیه‌نشین و چه در مناطق مرکز شهر سسندج، امنیت اجتماعی‌شان از سوی عناصر و عوامل حوزه اقتصادی تهدید و سلب می‌شود. در مطالعه دیگری که به وسیله مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (۱۳۸۲) انجام شده است، نتایج نشان داد که از دید پاسخگویان، برخورداری از پشتیبانی مردم و برخورداری از حمایت خانواده و دوستان نقش بیشتری در تأمین امنیت شهروندان دارد.

پل^۱ (۲۰۱۱)، در مطالعه خود نشان داد که آشنایی با مکان عاملی کلیدی است که در ترس زنان از مکان‌های عمومی تأثیر دارد؛ به این ترتیب، درصد بزرگی از پاسخگویان در مکان‌های ناآشنا و در «ساعات غیرمعمول» احساس آسیب‌پذیری داشته‌اند و این احساس در میان زنان فقیرتر، در مقایسه با زنان طبقه متوسط بیشتر بوده است. در میان مطالعات خارجی نیز، نتایج پژوهش و اسکاربورگ^۲ و دیگران (۲۰۱۰) و شافر^۳ و دیگران (۲۰۰۶) نشان داد که احساس ترس زنان در موقعیت‌های ریسک‌پذیر اجتماعی نسبت به مردان بیشتر است. همچنین، سالمندان (افراد واقع در سن ۶۵ سال و بالاتر) تمایل به نشان دادن احساس ترس بیشتری نسبت

1. Paul

2. Scarborough

3. Shaffer

به قربانی شدن در موقعیت‌های ریسک‌پذیر اجتماعی در مقایسه با گروه‌های سنی جوان‌تر دارند. کاسکالا ۱ و پین ۲ (۲۰۰۰)، در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که ترس و احساس ناامنی ممکن است در هردو محیط متضاد «فضاهای خالی» و «فضاهای شلوغ» یا در فضاهای باز و فضاهای بسته رخ دهد؛ اما میزان بروز آن در فضاهای بی‌نظم و شلوغ خیلی بیشتر است. در بیشتر مطالعات انجام‌شده بر عوامل اقتصادی و فرهنگی همانند تورم، نرخ بیکاری، و زادولد تأکید شده، در حالی که امنیت اجتماعی می‌تواند ضامن شهروندان در یک منطقه جغرافیایی باشد. امنیت اجتماعی در شکل‌دهی هویت شهروندان نقش اساسی دارد. بیشتر پژوهش‌ها به اندازه کافی به امنیت اجتماعی شهروندان نپرداخته‌اند. اما تحقیقات این‌چنینی در درازمدت کمک می‌کند تا در این زمینه، تحقیقات بیشتری انجام شود؛ دیدگاه‌های بهتری از وضعیت امنیت اجتماعی و ویژگی‌های جمعیتی در استان ارائه شده و به این موضوع توجه شود. پژوهش‌های جامع‌تر و دقیق‌تر می‌تواند استراتژی مناسب‌تری را در زمینه امنیت شهروندان در استان‌ها ارائه کند.

۳. چارچوب نظری

در چند دهه اخیر، دیدگاه‌های جامعه‌شناسی و جمعیتی زیادی به تبیین نقش عوامل جمعیتی در امنیت کشور و استان‌ها پرداخته‌اند. دسته اول، نظریه‌هایی که عمدتاً جامعه‌شناسان بیان می‌کنند و به بیان رابطه میان کیفیت محیط کالبدی و فیزیکی شهرها و وقوع ناامنی اجتماعی اشاره و نظریه «فضای بدون دفاع شهری» را مطرح می‌کند. برحسب این تئوری، بیشترین جرم و جنایت‌ها که منجر به سلب امنیت اجتماعی می‌شود، مربوط به کیفیت شهرسازی است. براساس این دیدگاه (مکتب شیکاگو) شهر محیطی است با گوناگونی بسیار، با امکانات کم یا بیشتر، پارک و بوستان‌ها، محله‌های پهن و باریک و با خیابان‌ها و گذرگاه‌های مختلف که فضای اجتماعی را به هم پیوند می‌زند. فضای شهری بیشترین ارتباط را با مردم و محل زندگی برقرار می‌کند و در نتیجه نقش بسزایی در هویت‌بخشی و احساس آرامش به شهروندان دارد. زیبایی، آراستگی و پاکیزگی از معیارهای مهم ارزیابی شهر آرامش‌بخش است. تمام امکانات جدید شهرهای امروز همانند گذشته قادر به تأمین آرامش و امنیت شهروندان نیست. آن‌ها به دلیل تمرکز بالای جمعیت و فعالیت‌های خارج از مقیاس انسانی و فراوانی ماشین، به تدریج از شاخص‌های آرامش و امنیت فضای شهری فاصله گرفته‌اند.

1. Klaska

2. Pin

به نظر می‌رسد در قرن حاضر محیط‌های نامطلوب شهری مشکلات بسیاری را برای امنیت شهروندان ایجاد کرده و در رشد آسیب‌های اجتماعی مؤثر بوده است. با گسترش این آسیب‌ها، امنیت رنگ می‌بازد و جرائم بالا می‌رود و مردم در کنش‌های اجتماعی محتاطانه عمل کرده و با هر اتفاقی ترس و دلهره در آنان دوچندان می‌شود و در نتیجه احساس ناامنی می‌کنند. عواملی که امنیت شهری را از بین می‌برد و موجب تهدید یا کاهش امنیت شهرهای بزرگ می‌شود، بسیار هستند و به‌زعم این رویکرد، فضاهای شهری یکی از عوامل اصلی تهدیدکننده امنیت شهرها هستند. این فضاها معمولاً از دید محفوظ هستند، به همین خاطر فضاهای مطمئنی برای فعالیت‌های غیرمجاز و ناهنجار محسوب می‌شوند. زیرپله‌های شهری، داخل زیرگذرها، پل‌های هوایی، زمین‌های فرورفته و گودها، محله‌های تاریک و... مواردی از فضاهای بدون دفاع در شهرها هستند که به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین عوامل ناامنی محیط شهری مطرح می‌شوند (پودراتچی، ۱۳۸۱).

اما دسته دوم، نظریه‌هایی هستند که به بیان رابطه میان عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و سیاسی به‌صورت خلاصه‌تر و به عوامل نرم‌افزاری با مبحث امنیت و احساس امنیت اجتماعی پرداخته‌اند. به‌زعم این حوزه از مطالعات امنیت، ماهیت اجتماعی امنیت، این موضوع را با حوزه اجتماعی علم پیوند زده است. همچنان که تأکید فلاسفه بر برقراری پیوند فرد با جامعه در ایجاد احساس امنیت است، توجه صرف بر ارضای امیال فردی، که در قالب سوداگری و رقابت بی‌حدوحصر و خودخواهانه تجلی پیدا می‌کند، از جمله مباحثی است که در اندیشه فلاسفه به‌عنوان محل امنیت اجتماعی شناخته شده است (کرامتی، ۱۳۸۵؛ ورسلی، ۱۳۸۸). مشابه چنین بینش و تفکری در اندیشه جامعه‌شناسانی همچون کنت^۱، دورکیم^۲، پارسونز^۳، مرتون^۴ و تونیس^۵ نیز مشاهده می‌شود. این اندیشمندان توافق اذهان را که در سایه زبان مشترک، دین و اعتقادات مشترک و نقش‌های یکسان به دست می‌آید را به دلیل ایجاد پیوند و همبستگی گروهی، عامل بقای امنیت در جامعه می‌دانند. به عبارت دیگر، به‌زعم این اندیشمندان امنیت به مفهوم مصون‌ماندن افراد از فروپاشی یا گسستگی از جامعه است. اگر فرد تصور کند که به هر دلیلی مانند قرارگرفتن در گروهی خاص، طبقات پایین جامعه و... از جامعه مطرود مانده و همبستگی لازم را با محیط و جامعه پیرامون خود ندارد، زمینه بروز ناامنی و متعاقباً احساس

1. Comte
2. Durkheim
3. Parsons
4. Merton
5. Tönnies

ناامنی در وی متجلی و پیامدهای آن در جامعه ظهور پیدا می‌کند. مارکس^۱ به‌عنوان یکی از چهره‌های اصلی جامعه‌شناسی کلاسیک، محرک‌های اقتصادی را عامل پیوند فرد با جامعه و نیز فرد با گروه و در نتیجه عامل امنیت اجتماعی مطرح می‌کند. از نظر مارکس تقدم عنصر اقتصادی بر دیگر اشکال اجتماعی ناشی از آن است که افراد ابتدا باید معیشت خود را فراهم کنند (نویدنی، ۱۳۸۴). مارکس امنیت شغلی و معیشتی را که در جایگاه‌های اقتصادی نهفته است، سرمنشأ امنیت اجتماعی دانسته است؛ چرا که زمانی که افراد اضطرابی بابت تأمین ملزومات زندگی خود نداشته باشند، جامعه در امان خواهد بود. همچنان که مازلو نیز با دیدی مشابه مارکس، تأمین نیازهای جسمانی و معیشتی را عرصه ظهور امنیت اجتماعی مطرح می‌کند (شولتز^۲ و آلن^۳، ۱۳۸۴).

در این میان دیدگاه فمینیسم شرایط پیوند زنان را با جامعه کم‌تر از مردان دانسته و در نتیجه چنین استنباط می‌نمایند که از آنجایی که رویکردهای امنیتی مرد محور بوده و هستند، ناامنی زنان در سطحی وسیع‌تر نسبت به مردان پی‌ریزی شده است (ریتزر^۴، ۱۳۸۷) برخی از اندیشمندان همچون آتونوی گیدنز^۵ و نیز الریش بک^۶ با طرح ایده‌ی جامعه‌ی مخاطره‌آمیز (ریتزر، ۱۳۸۷). اعتقاد داشتن که بر خلاف گذشته که توزیع ثروت آرمان به نظر می‌رسد، امروزه امنیت به شکل بارزی آرمان‌گونه تصور می‌شود. به عقیده این اندیشمندان، مخاطره (ناامنی) به الگوی طبقاتی می‌چسبد و ثروت (درآمد و آموزش) می‌تواند امنیت را از مخاطره خریداری کند (ریتزر، ۱۳۸۷).

حوزه روانشناسی اجتماعی با طرح «فرضیه آسیب‌پذیری» برداشت و ادراک افراد از میزان آسیب‌پذیری در برابر قربانی شدن را عامل اصلی در نظر می‌گیرد. براساس این نظریه، افرادی که خود را بیشتر در معرض آسیب‌پذیری تصور می‌کنند، احساس ناامنی بیشتری هم دارند. کهولت سن، ضعف مالی، نداشتن پشتیبان و... از جمله امور آسیب‌زا به احساس امنیت است (همتی، ۱۳۸۶). فارغ از اختلاف نظرهایی که در عنصر مؤکد و مورد نظر این اندیشمندان در امنیت و احساس امنیت وجود دارد، این حوزه از تئوری‌های امنیت، ضعف پیوند فرد با جامعه را عنصری اساسی در بروز احساس ناامنی می‌داند. تا آنجایی که لارسون^۷ سلامت اجتماعی را به‌عنوان

1. Marx

2. Schultz

3. Alan

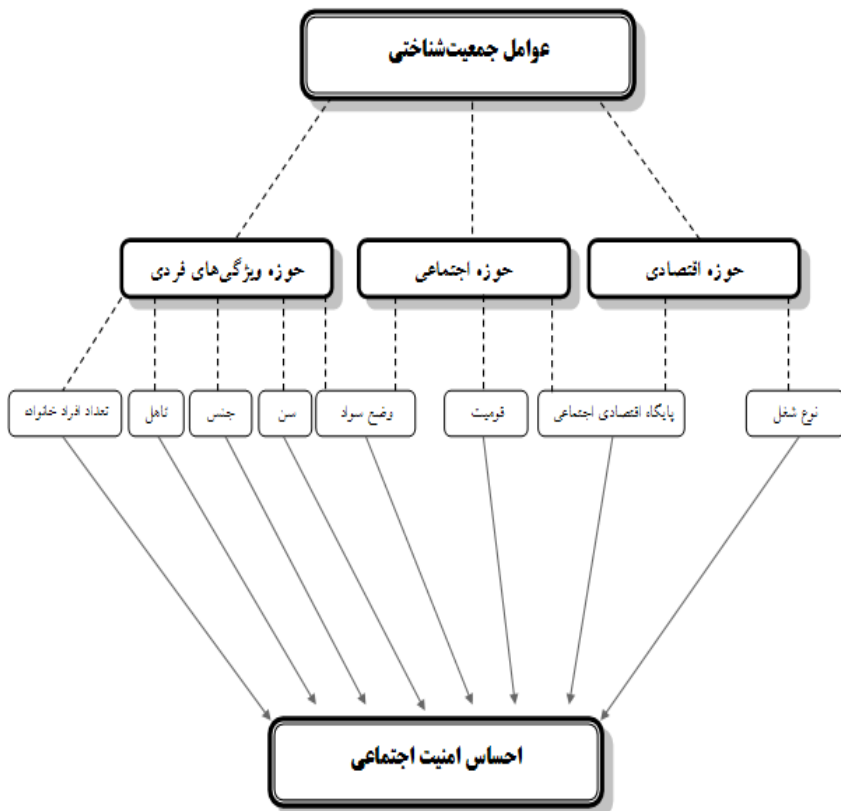
4. Ritzer

5. Anthony Giddens

6. Ulrich Beck

7. Larson

گزارش فرد از کیفیت روابطش با افراد دیگر، که وی عضوی از آن‌هاست، تعریف می‌کند و معتقد است که مقیاس سلامت اجتماعی، بخشی از سلامت فرد را می‌سنجد و شامل پاسخ‌های درونی فرد (احساس، تفکر و رفتار) است که نشانگر رضایت یا فقدان رضایت فرد از زندگی و محیط اجتماعی‌اش است (لارسون، ۱۹۹۶: ۱۹۶). براساس آنچه گفته شد، مدل نظری و فرضیه‌های پژوهش حاضر را می‌توان به شکل زیر ترسیم کرد:

شکل ۱. مدل نظری پژوهش

۱. نوع شغل با احساس امنیت اجتماعی شهروندان استان لرستان رابطه دارد.
۲. پایگاه اقتصادی-اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی شهروندان استان لرستان رابطه دارد.

دارد.

۳. قومیت با احساس امنیت اجتماعی شهروندان استان لرستان رابطه دارد.
۴. وضع سواد با احساس امنیت اجتماعی شهروندان استان لرستان رابطه دارد.
۵. سن با احساس امنیت اجتماعی شهروندان استان لرستان رابطه دارد.
۶. جنسیت با احساس امنیت اجتماعی شهروندان استان لرستان رابطه دارد.
۷. وضعیت تأهل با احساس امنیت اجتماعی شهروندان استان لرستان رابطه دارد.
۸. تعداد افراد خانواده با احساس امنیت اجتماعی شهروندان استان لرستان رابطه دارد.

۴. روش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی، از نوع مطالعات کمی است که با استفاده از تکنیک پیمایش انجام شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل شهروندان استان لرستان است که طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن، جمعیتش بالغ بر ۱,۷۱۶,۵۲۷ نفر است، اما نمونه مورد مطالعه این پژوهش، که حاصل گردآوری اطلاعات فقط درباره تعدادی از اعضای جمعیت است، با درجات مختلفی از دقت، بازتاب جمعیتی است که از آن برگرفته شده است. در این تحقیق با توجه به جمعیت آماری، خطای نمونه گیری و واریانس و با استفاده از فرمول کوکران، تعداد نمونه ها برابر با ۳۸۴ نفر است. در این تحقیق با توجه به وسعت زیاد جمعیت آماری، از شیوه نمونه گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده است. مرحله اساسی و شیوه اجرای اصلی این بود که ابتدا مناطق نمونه‌ای انتخاب و رفته رفته از هر منطقه بزرگ، مناطق کوچکتری نمونه‌گیری شد و در نهایت کار به انتخاب نمونه‌ای از خانوارها یا افراد و استفاده از روشی برای انتخاب افراد در خانواده‌های منتخب ختم شد. با این اوصاف، براساس بافت فرهنگی و قومی، سه خوشه در نظر گرفته شد و هریک از شهرستان‌ها در خوشه‌ای قرار گرفتند. مبنای این نوع خوشه‌بندی، توجه به زمینه‌های فرهنگی و زبانی مشترک بین برخی مناطق شهرستان‌ها بوده است. داشتن رسوم، سنن، ذهنیات، خلق و خو و همچنین زبان مشترک بین شهرستان‌های واقع در هر خوشه، مرزهای جغرافیایی مشترک و همگنی آنان را در هر خوشه تقویت کرده است؛ هر خوشه شهرستانی، به عنوان نمونه به شیوه تصادفی ساده انتخاب شده و در نهایت پرسشنامه‌ها در میان شهروندان (خرم‌آباد، الیگودرز، بروجرد) از سه شهر اجرا شد. برای گردآوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد و برای تعیین اعتبار از اعتبار محتوایی از نوع صوری و مراجعه به خبرگان و صاحب‌نظران استفاده شد. در پژوهش حاضر، برای دستیابی به میزان پایایی نیز از آزمون آلفای کرونباخ بهره گرفته شد که مقدار آلفای کرونباخ به دست آمده برای متغیرهای

پژوهش بیش از ۷۰٪ بوده که در دامنه قابل اطمینانی قرار دارد.

۵. یافته‌های پژوهش

۵-۱. یافته‌های توصیفی

براساس یافته‌های توصیفی پژوهش، ۲۰۴ نفر معادل ۵۳/۱ پاسخگویان مرد و ۱۶۸ نفر معادل ۴۳/۸ درصد پاسخگویان زن هستند و نیز اینکه ۲۱۳ نفر معادل ۵۵/۵ درصد پاسخگویان مجرد، ۱۴۵ نفر معادل ۳۷/۸ درصد متأهل، ۳ نفر معادل ۰/۸ درصد مطلقه و نیز ۱۰ نفر معادل ۲/۶ درصد پاسخگویان بدون همسر به سبب فوت همسر هستند. همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که بیشتر پاسخگویان (۱۲۹ نفر معادل ۳۳/۶ درصد پاسخگویان) در رده سنی ۱۸ تا ۲۵ سال و کمترین پاسخگویان (۱۲ نفر معادل ۳/۱ درصد پاسخگویان) در رده سنی ۵۰ سال و به بالا قرار دارند. بیشترین قومیت مربوط به قوم لر با ۳۴/۹ درصد و پس از آن مربوط به قوم لک با ۳۳/۹ درصد کل پاسخگویان است. توزیع فراوانی تعداد اعضای خانواده پاسخگویان نیز حاکی از آن است که ۱۳۹ نفر معادل ۳۶/۲ درصد با ۱ تا ۳ نفر، ۱۷۱ نفر معادل ۴۴/۵ درصد با ۴ تا ۶ نفر و ۴۲ نفر معادل ۱۰/۹ درصد با ۷ نفر یا بیشتر به عنوان اعضای خانواده خود زندگی می‌کنند. ۲۹/۲ درصد پاسخگویان به لحاظ اقتصادی-اجتماعی در طبقه پایین، ۴۰/۴ درصد در طبقه متوسط و تنها ۸/۹ درصد کل پاسخگویان در طبقه بالای جامعه قرار دارند. به لحاظ وضعیت اشتغال، ۳۷ درصد پاسخگویان شاغل، ۲۲/۷ درصد بیکار و ۳۱ درصد نیز دانشجو یا محصل هستند. درنهایت اینکه نتایج توصیفی نشان می‌دهد که در مقابل ۹۰/۹ درصد جمعیت باسواد، ۶ درصد پاسخگویان بی‌سواد (ناتوان از خواندن و نوشتن) هستند.

تجزیه و تحلیل توصیفی گویه‌های اختصاص یافته به سنجش متغیر احساس امنیت اجتماعی، در حالت کلی نشان دهنده سطح پایین احساس امنیت اجتماعی در استان لرستان است، به نحوی که اگرچه تنها ۱۰ نفر معادل ۲/۶ درصد پاسخگویان به میزان خیلی کم احساس امنیت می‌کنند اما در مقابل نصف این تعداد یعنی تنها ۵ نفر، معادل ۱/۳ درصد پاسخگویان، به میزان خیلی زیاد احساس امنیت می‌کنند. مقایسه دو سطح دیگر نیز گویای سطح پایین احساس امنیت اجتماعی در استان لرستان است، به گونه‌ای که ۹۶ نفر معادل ۲۵ درصد به میزان کمی احساس امنیت دارند؛ در حالی که ۴۳ نفر معادل ۱۱/۲ درصد به میزان زیادی احساس امنیت اجتماعی دارند. در کنار این مقایسه‌ها و فراوانی‌ها، ۱۸۴ نفر نیز، که ۴۷/۹ درصد پاسخگویان را شامل می‌شود، به عنوان بیشترین فراوانی، به میزان متوسطی احساس امنیت اجتماعی می‌کنند. بنابراین با این اوصاف می‌توان گفت که نتایج توصیفی استخراجی این پژوهش، گزارش دهنده میزان پایین

احساس امنیت اجتماعی در استان لرستان است.

جدول ۱. توزیع فراوانی میزان احساس امنیت پاسخگویان

مقوله‌ها	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی
خیلی کم	۱۰	۲/۶	۳	۳
کم	۹۶	۲۵	۲۸/۴	۳۱/۴
متوسط	۱۸۴	۴۷/۹	۵۴/۴	۸۵/۸
زیاد	۴۳	۱۱/۲	۱۲/۷	۹۸/۵
خیلی زیاد	۵	۱/۳	۱/۵	۱۰۰
جمع	۳۳۸	۸۸	۱۰۰	-
بدون پاسخ	۴۶	۱۲	-	-
مجموع	۳۸۴	۱۰۰	-	-

به لحاظ بعد بیرونی احساس امنیت اجتماعی که شامل امنیت جانی و مالی و بعد درونی که شامل هویت و انسجام است، نتایج نشان داده است که احساس امنیت اجتماعی در استان لرستان در بعد درونی از وضعیت بهتری برخوردار است. بدین معنی که پاسخگویان به لحاظ درونی (هویت و انسجام) در مقایسه با بعد بیرونی، احساس امنیت اجتماعی بیشتری می‌کنند. این یافته علاوه بر اینکه از طریق مشاهده فراوانی‌ها در این دو بعد قابل استنباط است، از طریق میانگین این دو بعد با وضوح بیشتری قابل فهم است. از آنجایی که به بعد خیلی کم نمره ۱ و به خیلی زیاد نمره ۵ اختصاص داده شده است، فزونی میانگین ۲/۹۷ در بعد درونی نسبت به میانگین ۲/۵۴ در بعد بیرونی خود، گویای یافته مذکور است.

۵-۲. یافته‌های استنباطی

با توجه به سطح سنجش متغیرها، آماره‌های χ^2 و وی کرامرز^۲ و نیز گاما^۳ برای تشریح یافته‌های استنباطی مناسب تشخیص داده شد و خلاصه نتایج در جدول شماره ۲ آمده است.

1. χ^2

2. Cramer's V

3. Gamma

جدول ۲. همبستگی بین متغیرهای مستقل و وابسته

سطح معناداری	مقدار آزمون (گاما/ وی کرامرز)	آماره همبستگی متغیرها
۰/۶۵	۰/۰۸	احساس امنیت اجتماعی و جنسیت
۰/۰۵۸	۰/۱۶	احساس امنیت اجتماعی و سن
۰/۰۰	۰/۱۹	احساس امنیت اجتماعی و وضعیت تأهل
۰/۰۰	۰/۱۶	احساس امنیت اجتماعی و قومیت
۰/۰۲	-۰/۱۹	احساس امنیت اجتماعی و تعداد اعضای خانواده
۰/۰۴	۰/۱۹	احساس امنیت اجتماعی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی
۰/۰۴	۰/۱۶	احساس امنیت اجتماعی و وضعیت اشتغال
۰/۰۱	۰/۱۹	احساس امنیت اجتماعی و وضعیت سواد

یافته‌های جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که میان جنسیت و احساس امنیت اجتماعی هیچ رابطه معناداری وجود نداشته است. این نتیجه به معنای آن است که تفاوت‌های زن و مرد در ادراک یا تجربه امنیت اجتماعی در جامعه مورد مطالعه، از نظر آماری قابل تأیید نیست. بنابراین فرضیه اصلی تحقیق مبنی بر وجود رابطه میان این دو متغیر، رد و فرضیه خنثی تأیید شده است. این یافته بیانگر آن است که احساس امنیت اجتماعی در این جامعه بیش از آنکه ریشه در متغیرهای زیستی یا جنسیتی داشته باشد، احتمالاً از عوامل فرهنگی، ساختاری یا اقتصادی نشئت می‌گیرد. همچنین، نتایج آزمون گاما در بررسی ارتباط بین سن و احساس امنیت اجتماعی، با توجه به سطح معناداری ۰/۰۵۸، نشان می‌دهد که رابطه‌ای بین این دو متغیر وجود ندارد. این عدد نزدیک به آستانه ۰/۰۵ است، اما از آن گذر کرده و در نتیجه، فرضیه تحقیق رد شده است. تفاوت سنی افراد بر احساس امنیت اجتماعی آنان اثر آشکاری را نشان نداده است. در بررسی رابطه میان احساس امنیت اجتماعی و وضعیت تأهل، نتایج با سطح معناداری در حد ۹۹ درصد اطمینان، وجود رابطه‌ای معنادار را تأیید کرده است. بنابراین وضعیت تأهل به‌عنوان عاملی اجتماعی می‌تواند بر ادراک امنیت فرد تأثیرگذار باشد. باین حال، مقدار به‌دست‌آمده از آزمون وی کرامر حاکی از آن است که شدت این رابطه ضعیف است. یعنی ازدواج یا مجردبودن تنها در حدی محدود بر احساس امنیت اجتماعی اثرگذار است. احتمالاً عواملی چون نوع رابطه خانوادگی، حمایت عاطفی و دسترسی به شبکه‌های اجتماعی مؤثرتر بوده‌اند. در مورد قومیت، آزمون خی‌دو آن نیز حاکی از وجود رابطه معناداری با احساس امنیت اجتماعی در سطح ۹۹ درصد اطمینان است. تأیید فرضیه تحقیق در این بخش دلالت بر آن دارد که تنوع قومی در جامعه می‌تواند

عامل مؤثری بر تلقی افراد از امنیت اجتماعی باشد. در نهایت، نتایج آزمون گاما نشان داد که بین تعداد اعضای خانواده و احساس امنیت اجتماعی، همبستگی معناداری در سطح ۹۵ درصد اطمینان وجود داشته است و این امر بیانگر آن است که ساختار خانوادگی، به‌ویژه گسترده و میزان تعامل درون خانواده می‌تواند بر احساس امنیت فردی تأثیرگذار باشد.

در نهایت با توجه به یافته‌های جدول شماره ۲ می‌توان گفت که متغیرهای فردی مانند جنسیت و سن، نقش تعیین‌کننده‌ای در احساس امنیت اجتماعی نداشته‌اند اما متغیرهای دیگری همچون وضعیت اجتماعی و فرهنگی، وضعیت تأهل، قومیت و ساختار خانواده، هرچند تأثیرشان ضعیف بوده است، اما با احساس امنیت اجتماعی رابطه‌ای معنادار داشته‌اند. این امر ضرورت توجه بیشتر به زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و روابط درون‌گروهی را در سیاست‌گذاری‌های ارتقای امنیت اجتماعی یادآور می‌شود، اما مقدار گاما که برابر با $0/19$ - است، نشان داده است که بین این دو متغیر همبستگی ضعیف و منفی وجود داشته است. بدین معنی که هرچه تعداد اعضای خانواده بیشتر باشد، میزان احساس امنیت اجتماعی برای فرد با شدت ضعیفی کاهش می‌یابد. آزمون همبستگی دو متغیر احساس امنیت اجتماعی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی با کمک آماره گاما، حاکی از تأیید فرضیه تحقیق مبنی بر وجود همبستگی این دو متغیر و رد فرضیه صفر است. بدین ترتیب سطح معناداری به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که بین این دو متغیر همبستگی معناداری در سطح ۹۵ درصد اطمینان وجود داشته است. مقدار آزمون گاما نیز نشانگر این یافته است که شدت همبستگی بین این دو متغیر ضعیف و جهت آن مثبت است. بدین معنی که با افزایش پایگاه اقتصادی-اجتماعی فرد میزان احساس امنیت اجتماعی وی نیز با شدت ضعیفی افزایش پیدا می‌کند. سطح معناداری به‌دست‌آمده از آزمون خی دو نشان می‌دهد که بین دو متغیر وضعیت اشتغال و احساس امنیت اجتماعی، رابطه معناداری در سطح ۹۵ درصد اطمینان وجود دارد. همچنین با توجه به مقدار آزمون وی کرامرز، شدت رابطه بین این دو متغیر ضعیف است. درنهایت اینکه نتایج آزمون خی دو همچنین نشان داده است که بین دو متغیر، وضعیت سواد و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری در سطح ۹۹ درصد اطمینان وجود دارد. بنابراین فرضیه این پژوهش مبنی بر وجود رابطه معنادار بین این دو متغیر تأیید و فرضیه خنثی رد می‌شود. ضمن اینکه مقدار $0/19$ - به‌دست‌آمده از آزمون وی کرامرز نیز نشان‌دهنده وجود رابطه ضعیف بین این دو متغیر است.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی با احساس امنیت اجتماعی شهروندان استان لرستان صورت گرفت. احساس امنیت اجتماعی به مثابه یک پدیده روانی-اجتماعی چندبعدی، ریشه در تجارب مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط و اوضاع پیرامونی دارد و ادراک آن در میان افراد و گروه‌های مختلف جامعه، متمایز است. منابع تأمین‌کننده احساس امنیت برای اقشار گوناگون جامعه نیز متفاوت بوده و در سطوح مختلفی اثرگذار است. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که احساس امنیت اجتماعی می‌تواند تحت تأثیر عوامل متعددی تقویت یا تضعیف شود. نتایج این مطالعه در استان لرستان، با وجود گزارش‌های رسمی و غیررسمی مبنی بر سطوح بالای امنیت عینی در این استان (دانشگاه علوم پزشکی لرستان، ۱۳۸۸؛ معاونت اجتماعی ناجا، ۱۳۸۴)، حاکی از آن است که میزان احساس امنیت اجتماعی در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. این تفاوت فاحش میان امنیت عینی و احساس امنیت ذهنی در سطح استان، به گونه‌ای است که ۷۵/۵ درصد از پاسخگویان، احساس امنیت اجتماعی خود را در سطح متوسط ارزیابی کرده‌اند، در حالی که تنها ۱۲/۵ درصد از آن‌ها احساس امنیت زیاد یا خیلی زیاد داشته‌اند؛ این عدم انطباق، بر اهمیت ابعاد ادراکی امنیت، حتی در مناطق با امنیت عینی بالا، تأکید می‌ورزد.

نتایج با ۹۹ درصد اطمینان نشان می‌دهد که افراد متأهل در مقایسه با افراد مجرد، از احساس امنیت بالاتری برخوردارند. این یافته، نقش ازدواج را در تأمین نیازهای طبیعی و روانی افراد، از جمله آرامش و احساس امنیت، برجسته می‌سازد. ازدواج، ضمن پاسخگویی به نیازهای فیزیولوژیک، به عنوان منبعی برای رفع نیاز، با آرامش و آسودگی خاطر عمل می‌کند؛ نیازی که در افراد مجرد به میزان کمتری تأمین می‌شود. این تبیین با آیه ۲۱ سوره روم همخوانی دارد که فلسفه ازدواج را در ایجاد آرامش برای انسان‌ها می‌داند. میزان احساس امنیت اجتماعی در میان قومیت‌های مختلف در نمونه مورد مطالعه، متفاوت بوده و این تفاوت با ۹۹ درصد اطمینان قابل تعمیم به جامعه است. ضریب استاندارد شده ۰/۱۵- برای متغیر قومیت در مدل رگرسیون، نشان‌دهنده تأثیر منفی آن بر احساس امنیت اجتماعی است، که حاکی از تفاوت‌های ساختاری یا ادراکی میان گروه‌های قومی در زمینه احساس امنیت است. این نتایج با تحقیقات گروسی و دیگران (۱۳۸۶) همسو است. برخلاف تصورات سنتی، یافته‌ها با ۹۵ درصد اطمینان نشان می‌دهد که خانواده‌هایی با تعداد اعضای بیشتر، نسبت به خانواده‌های کم‌جمعیت، از احساس امنیت کمتری برخوردارند. این امر نشان‌دهنده تغییرات ساختاری در جوامع مدرن است که در آن افزایش تعداد اعضای خانواده، لزوماً به تأمین همه‌جانبه امنیت منجر نمی‌شود و حتی ممکن است

به کاهش احساس امنیت ذهنی بینجامد. هر دو عامل پایگاه اقتصادی-اجتماعی و وضعیت اشتغال، در سطح ۹۵ درصد اطمینان، با احساس امنیت اجتماعی، همبستگی معناداری نشان می‌دهند. افراد دارای پایگاه اقتصادی-اجتماعی بالاتر، نسبت به طبقات پایین‌تر و افراد شاغل در مقایسه با افراد بیکار یا سایر گروه‌ها، از احساس امنیت بیشتری بهره‌مند هستند. این یافته‌ها با تحقیقات صمدی بگه‌جان (۱۳۸۴) مطابقت دارد.

در مجموع، نتایج این پژوهش تأیید می‌کند که بین عوامل اقتصادی و فرهنگی با امنیت اجتماعی، رابطه‌ای معنادار و مستقیم وجود دارد. به‌ویژه، تأثیر عوامل اقتصادی در شکل‌دهی به احساس امنیت اجتماعی، به‌مراتب بیشتر از عوامل جمعیت‌شناختی نظیر سن و جنسیت است که در این مطالعه، رابطه معناداری با احساس امنیت نشان ندادند. این امر بر ضرورت توجه به ابعاد اقتصادی و فرهنگی در سیاست‌گذاری‌های مرتبط با ارتقای احساس امنیت اجتماعی تأکید می‌ورزد. براساس یافته‌های پژوهش حاضر و نتایج بحث، پیشنهادهای علمی و دانشگاهی زیر به‌منظور تعمیق فهم و ارتقای سیاست‌گذاری‌ها در حوزه امنیت اجتماعی و جمعیتی ارائه می‌شود:

۱. برنامه‌ریزی راهبردی با رویکرد امنیت ادراکی: با توجه به شکاف معنادار میان امنیت عینی و احساس امنیت ذهنی، پیشنهاد می‌شود در تدوین برنامه‌های راهبردی و سیاست‌های امنیتی، تمرکز صرف بر شاخص‌های عینی تقلیل یابد و به‌موازات آن، «احساس امنیت ادراکی» شهروندان نیز به‌عنوان یک متغیر کلیدی مورد پایش مستمر قرار گیرد. این امر مستلزم طراحی و پیاده‌سازی مکانیزم‌های سنجش دقیق و دوره‌ای احساس امنیت در سطوح محلی و ملی است.

۲. تحقیقات کیفی عمیق‌تر در باب عوامل مؤثر بر احساس ناامنی: برای درک عمیق‌تر دلایل احساس ناامنی در استان لرستان، پیشنهاد می‌شود مطالعات کیفی (مانند گروه‌های کانونی، مصاحبه‌های عمیق) با مشارکت گروه‌های مختلف جمعیتی انجام شود. این رویکرد به شناسایی ریشه‌های ادراکی، فرهنگی، اجتماعی و تاریخی این احساس ناامنی کمک خواهد کرد که صرفاً با داده‌های کمی قابل استخراج نیست.

۳. تدوین سیاست‌های حمایتی خانواده با تأکید بر متغیر تأهل: از آنجا که تأهل با افزایش احساس امنیت همراه بوده است، پیشنهاد می‌شود سیاست‌های دولتی و نهادهای اجتماعی بر تسهیل ازدواج، تحکیم بنیان خانواده و ارائه مشاوره‌های روان‌شناختی و اجتماعی برای زوجین متمرکز شوند. همچنین، بررسی سازوکارهای اجتماعی و روان‌شناختی که منجر به این رابطه مثبت می‌شود (مانند حمایت اجتماعی، ثبات اقتصادی، یا کاهش آسیب‌پذیری)، می‌تواند موضوع تحقیقات آتی قرار گیرد.

۴. تحقیقات بین‌قومیتی در باب ادراک امنیت: تفاوت معنادار احساس امنیت در میان

قومیت‌های مختلف، لزوم پژوهش‌های جامعه‌شناختی و انسان‌شناختی را در این زمینه برجسته می‌سازد. پیشنهاد می‌شود مطالعاتی با هدف شناسایی عوامل فرهنگی، تاریخی و اجتماعی مؤثر بر ادراک امنیت در هریک از گروه‌های قومی انجام شود تا بتوان سیاست‌های متناسب و عدالت‌محور برای ارتقای احساس امنیت در تمامی قومیت‌ها تدوین کرد.

۵. بررسی پیامدهای تغییرات ساختاری خانواده بر امنیت روانی: یافته‌های مربوط به کاهش احساس امنیت در خانواده‌های پرجمعیت، نشان‌دهنده تغییر پارادایم از نقش حمایتی گذشته خانواده‌های بزرگ است. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی بر روی دلایل این پدیده (نظیر فشارهای اقتصادی، چالش‌های تربیت فرزندان در جوامع مدرن، یا تغییر الگوهای حمایت متقابل) انجام شود تا بتوان راهکارهایی برای تقویت حمایت از خانواده‌های پرجمعیت و کاهش آسیب‌پذیری آن‌ها ارائه کرد.

۶. تأکید بر عدالت اجتماعی و فرصت‌های اقتصادی در سیاست‌گذاری‌های امنیتی: با توجه به همبستگی قوی میان پایگاه اقتصادی-اجتماعی و وضعیت اشتغال با احساس امنیت، پیشنهاد می‌شود در تدوین برنامه‌های توسعه‌ای، بر کاهش نابرابری‌های اقتصادی، ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار و توسعه متوازن منطقه‌ای تمرکز ویژه‌ای شود. این اقدامات نه تنها به ارتقای سطح زندگی کمک می‌کند، بلکه به‌طور مستقیم بر افزایش احساس امنیت اجتماعی نیز تأثیرگذار خواهد بود.

۷. طراحی و اجرای برنامه‌های توانمندسازی و مشارکت اجتماعی: برای مقابله با احساس ناامنی، به‌ویژه در گروه‌های آسیب‌پذیر (مانند بیکاران یا اقشار با پایگاه اقتصادی-اجتماعی پایین)، پیشنهاد می‌شود برنامه‌هایی با هدف توانمندسازی اجتماعی، آموزش مهارت‌های زندگی و افزایش مشارکت مدنی شهروندان طراحی و اجرا شود. مشارکت فعال در جامعه می‌تواند حس تعلق و کنترل بر محیط را افزایش داده و در نهایت به ارتقای احساس امنیت منجر شود.

منابع

- قرآن کریم.
- پودراتچی، م. (۱۳۸۱). فضاهاى بدون دفاع. فصلنامه شهرداری، ۴(۴۱).
- حسنوند، ا. (۱۳۸۸). بررسی عوامل اجتماعى مؤثر بر احساس امنیت در استان لرستان در بین افراد ۱۵ سال به بالا. پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، ۴(۱۶)، ۱۲۳-۱۴۵.
- دنواز، پ، محمدی، گ، و شیرازی، ز. (۱۴۰۳). تأثیر امنیت اجتماعى بر میزان رشد جمعیت در جامعه ایرانى. در همایش ملی فرزندآوری و افزایش جمعیت، چالش‌ها و راهکارها. دانشگاه آزاد اسلامى واحد مراغه.
- ریترز، ج. (۱۳۸۷). نظریه جامعه‌شناختی در دوران معاصر. (م. ثلاثی، مترجم). تهران: انتشارات علمى.
- سام آرام، ع. (۱۳۸۸). بررسی رابطه سلامت اجتماعى و امنیت اجتماعى با تأکید بر رهیافت پلیس جامعه‌محور. فصلنامه انتظام اجتماعى، ۱(۱).
- صالحی‌فر، ح. (۱۳۸۷). رابطه نابرابرى اجتماعى و احساس امنیت در شهر مشهد. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده علوم اجتماعى دانشگاه علامه طباطبائی.
- صفا، ل، و جوزی، ا. (۱۴۰۰). بررسی وضعیت امنیت غذایى روستاییان و تعیین رابطه آن با مشخصه‌های جمعیت‌شناختی آنان (مورد مطالعه: شهرستان زنجان). نشریه علوم ترویج و آموزش کشاورزی، ۱۷(۱)، ۱-۱۸.
- صمدی بگه‌جان، ج. (۱۳۸۴). امنیت اجتماعى در شهر سन्दج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعى دانشگاه تهران.
- صدیق سروسنانی، ر. (۱۳۷۵). امنیت اجتماعى، شهرنشینی و بومى‌شناسی هراس. در مجموعه‌مقالات همایش بررسی نقش روان‌شناسی و مشاوره و مددکاری اجتماعى در تأمین و توسعه امنیت روانی- اجتماعى. تهران: معاونت اجتماعى نیروى انتظامى جمهوری اسلامى ایران.
- شولتز، د، و سیدنى، آ. (۱۳۸۴). نظریه‌های شخصیت. (ی. سید محمدی، مترجم).

تهران: نشر ویرایش.

- کامران، ف.، و عبادتی، س. (۱۳۸۹). بررسی عوامل اقتصادی اجتماعی مؤثر بر احساس آرامش و امنیت اجتماعی زنان دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی دانشگاه‌های شهر تهران. فصلنامه پژوهش اجتماعی، (۶).
- کرامتی، م. (۱۳۸۵). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان مراکز استان‌های کشور. مجله مطالعات امنیت اجتماعی.
- کلمن، ج. (۱۳۷۷). مبادی نظریه اجتماعی. (م. صبوری، مترجم). تهران: نشر نی.
- گروسی، س.، و همکاران. (۱۳۸۶). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی دانشجویان دختر دانشگاه آزاد جیرفت). فصلنامه دانش انتظامی، (۲).
- مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا). (۱۳۸۲). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان تهرانی. تهران: ایسپا.
- نوروژی، ف.، و فولادی سپهر، س. (۱۳۸۸). بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران. فصلنامه راهبرد، (۵۳).
- نویدنیا، م. (۱۳۸۸). امنیت اجتماعی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- نویدنیا، م. (۱۳۸۴). تأملی نظری در امنیت اجتماعی؛ با تأکید بر گونه‌های امنیت. فصلنامه مطالعات راهبردی، (۱)۹.
- نویدنیا، م. (۱۳۸۲). درآمدی بر امنیت اجتماعی. فصلنامه مطالعات راهبردی، (۶)۲۱.
- ورسلی، پ. (۱۳۸۸). نظریه‌های جامعه‌شناسی نظم. (س. معیدفر، مترجم). تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- هزار جریبی، ج.، و حامد، م. (۱۳۹۱). رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت در میان شهروندان تهرانی. فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، (۱۲)۳، ۵۷-۳۱.
- همتی، ر. (۱۳۸۶). پلیس جامعه‌محور و نقش آن در کاهش احساس ناامنی. فصلنامه دانش انتظامی، (۳)۹.

- The Holy Quran. (In Persian).
- Coleman, J. S. (1998). Foundations of social theory (M. Sabouri, Trans.). Tehran: Nashr-e Ney. (In Persian)
- Delnavaz, P., Mohammadi, G., & Shirazi, Z. (2024). The effect of social security on population growth rate in Iranian society. In National Conference on Childbearing and Population Increase, Challenges and Solutions. Islamic Azad University, Maragheh Branch. (In Persian)
- Davas, D. A. (2008). Surveying in social research (H. Nayeibi, Trans.). Tehran: Nashr-e Ney. (In Persian)
- Gharousi, S. (2007). Investigating the relationship between social trust and sense of security (Case study of female students of Islamic Azad University of Jiroft). Journal of Police Knowledge, (2). (In Persian)
- Hasanvand, E. (2009). Investigating the social factors affecting the sense of security in Lorestan Province among individuals aged 15 and over. Journal of Criminological Geography, 4(16), 123–145. (In Persian)
- Larson, J. S. (1996). The world health organization's definition of health: boroklyn, Department of Health
- Paul, T. (2011). Space, Gender, and Fear of Crime: Some Explorations from Kolkata. Gender, Technology and Development, 15 (3): 411– 35.
- Koskela, H. & Pain, R. (2000). Revisiting Fear and Place: Women's Fear of Attack and The Built Environment, Geoforum May, 31(2):269-280.
- Ritzer, G. (2008). Sociological theory in contemporary context (M. Salasi, Trans.). Tehran: Elmi Publications. (In Persian).
- Schultz, D., & Sidney, A. (2005). Theories of personality (Y. Seyed Mohammadi, Trans.). Tehran: Nashr-e Virayesh. (In Persian).
- Schafer, J., Huebner, B., & Bynum, T. (2006). Fear of crime and criminal victimization: Gender- based contrasts.
- Schneier, B. (2008). The Psychology of Security.

<http://www.schneier.com/essay-155.html>

- Vesley, P. (2009). Theories of social order (S. Moeidfard, Trans.). Tehran: Nashr-e Jame'e Shenasan. (In Persian)
- Hazar Jeribi, J., & Hamed, M. (2012). The relationship between social trust and sense of security among Tehran citizens. Journal of Welfare Planning and Social Development, 3(12), 31–57. (In Persian)
- Hemmati, R. (2007). Community-oriented policing and its role in reducing the feeling of insecurity. Journal of Police Knowledge, 9(3). (In Persian)
- Irmas Institute for Social and Economic Research (ISPA). (2003). Survey on the sense of social security from the perspective of Tehran citizens. Tehran: ISPA. (In Persian)
- Kamran, F., & Ebadati, S. (2010). Investigating the socio-economic factors affecting the sense of peace and social security among female Master's students in Sociology at Tehran universities. Journal of Social Research, (6). (In Persian)
- Karamati, M. (2006). Investigating the extent of the sense of social security among citizens in the provincial centers of the country. Journal of Social Security Studies. (In Persian)
- Norouzi, F., & Fouladi Sepehr, S. (2009). Investigating the sense of social security among women aged 15–29 in Tehran. Rahbord Quarterly, (53). (In Persian)
- Novidnia, M. (2003). An introduction to social security. Strategic Studies Quarterly, 6(21). (In Persian)
- Novidnia, M. (2005). A theoretical contemplation on social security, with an emphasis on security types. Strategic Studies Quarterly, 9(1). (In Persian)
- Novidnia, M. (2009). Social security. Tehran: Strategic Studies Research Institute. (In Persian)
- Podratchi, M. (2002). Defenseless spaces. Foulad Quarterly, 4(41). (In Persian)
- Safaa, L., & Jouzi, A. (2021). Investigating the status of rural food

- security and determining its relationship with demographic characteristics (Case study: Zanzan County). Journal of Agricultural Extension and Education Sciences, 17(1), 1–18. (In Persian)
- Salehifar, H. (2008). The relationship between social inequality and the sense of security in Mashhad [Master's thesis, Faculty of Social Sciences, Allameh Tabataba'i University]. (In Persian)
 - Samadi Beghe Jan, J. (2005). Social security in the city of Sanandaj [Master's thesis, Faculty of Social Sciences, University of Tehran]. (In Persian)
 - Sam Aram, E. (2009). Investigating the relationship between social health and social security with an emphasis on community-oriented policing approach. Journal of Social Order, 1(1). (In Persian)
 - Sadegh Sarvestani, R. (1996). Social security, urbanization, and the ethnography of fear. In Proceedings of the Conference on the Role of Psychology, Counseling, and Social Work in Ensuring and Developing Psychological-Social Security. Tehran: Social Deputy of the Law Enforcement Force of the Islamic Republic of Iran. (In Persian)